

Valtion ja Oulun kaupunkiseudun kuntien välinen
MALPE -sopimus 2016-2019

11.4.2016

SISÄLLYSLUETTELO

1. SOPIJAOSAPUOLET	3
2. LÄHTÖKOHDAT	3
3. SOPIMUKSEN TARKOITUS	4
4. TAUSTAA	4
5. TOIMENPITEET	5
5.1 Vahvat yhdyskunnat	5
5.2 Sujuva arki	5
5.3 Elinvoimainen seutu	7
6. SOPIMUKSEN SEURANTA	8
7. SOPIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA VOIMASSAOLO	8
8. ALLEKIRJOITUKSET	9

1. SOPIJAOSAPUOLET

Tämän sopimuksen osapuolia ovat Oulun kaupunkiseudun kunnat (Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä) ja Pohjois-Pohjanmaan liitto (P-P:n liitto). Valtion puolelta sopijaosapuolina ovat ympäristöministeriö (YM), liikenne- ja viestintäministeriö (LVM), työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Liikennevirasto (LIVI), Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (ELY-keskus) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). Sopimuksen valmistelussa on ollut mukana myös-valtiovarainministeriö (VM).

2. LÄHTÖKOHDAT

Tämä sopimus on jatkoa Oulun seudun ja valtion väliselle maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen (MALPE) aiesopimukselle 2013-2015. Sopimuksessa Oulun seudun kunnat esittävät seudun kehittämisen kannalta tärkeimmät kuntien yhteistyötä edellyttävät toimenpiteet.

Oulun seudulla on laadittu myös kasvusopimusehdotus. Kasvusopimusehdotukseen on sisällytetty elinkeinoelämän kasvua ja kilpailukykyä edistäviä konkreettisia kasvuun tähtääviä toimenpidetekonaisuuksia.

Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman 29.5.2015 mukaisesti:

”Hallitus tukee kaupunkiseutujen ja kasvukäytävien sekä eri alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukykyyn parantamista muun muassa kehittämällä sopimus pohjaista yhteistyötä valtion kanssa.”

Hallitusohjelman asuntopoliittisessa liitteessä todetaan, että:

”Valtio edellyttää kasvukeskuksissa ja niiden läheisyydessä toteutettavien suurten infrahankkeiden ehtona tontti- ja asuntotuotannon olennaista lisäämistä kumppanuusperiaatetta noudattaen valtion ja kuntien sekä kuntien keskinäisessä yhteistyössä. Hallitus solmii asumista, maankäyttöä ja liikkumista yhteen sovittavan ja asuntotuotantoa sekä kasvua vauhdittavan aiesopimuksen suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Siinä on huomioitava asuntomarkkinoiden monimuotoinen kehittäminen.”

Oulun seudulla aiesopimuksen tavoitteiden saavuttamista ohjaavat kuntien omien kaavojen ja suunnitelmien lisäksi

- Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava (ympäristöministeriö 17.2.2005), 1. vaihemaakuntakaava (ympäristöministeriö 23.11.2015) ja hyväksymisen jälkeen 2. vaihemaakuntakaava, joka on ollut luonnoksena nähtävillä keuhävällä 2015 sekä 3. vaihemaakuntakaava, joka on tullut vireille tammikuussa 2015.
- kuntien yhteinen yleiskaava (ympäristöministeriö 18.2.2005 ja valtioneuvosto 8.3.2007)
- maankäytön toteuttamisohjelma (seutuvaltuusto 21.11.2012)
- asuntopoliittiset linjaukset (vuokra- ja erityisryhmien asumisen työryhmä 7.10.2014)
- liikennejärjestelmäsuunnitelma (liikennejärjestelmäsuunnitelman työryhmä 9.3.2015)

Sopimuksen tavoitteita konkretisoidaan

- rakennemallissa (11/2015)

Rakennemallikartoilla ja selostuksessa kuvataan, millaista seudun kehittämistä on odotettavissa maankäytössä ja asumisessa sekä millaisia seudullisia liikenteen yhteystarpeita näistä muutoksista seuraa.

3. SOPIMUKSEN TARKOITUS

Sopimus perustuu valtion ja seudun kuntien yhteiseen tahtotilaan Oulun kaupunkiseudun maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen kehittämisestä. Sopijaosapuolet sitoutuvat edistämään sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista.

Sopimuksella edistetään hallitusohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja kansallisten ilmasto- ja energiatavoitteiden toteutumista Oulun kaupunkiseudulla. Hallitusohjelman mukaisia ” *strategisia tavoitteita ovat terveys ja hyvinvointi, työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, koulutus ja osaaminen, biotalous ja puhtaat teknologiat sekä toimintatapojen muuttaminen esimerkiksi edistämällä digitaalisuutta ja purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa.*” Hallitusohjelman mukaisesti ”*otetaan käyttöön kokeilukulttuuri*”.

Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa toiminnallisen kaupunkiseudun kilpailukykyä, elinvoimaisuutta ja toimivuutta. Sopimuksella parannetaan palveluiden ja työpaikkojen saavutettavuutta, elinympäristön viihtyisyyttä ja sosiaalista kestävyyttä mm. yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen tähtäävillä toimenpiteillä. Liikennejärjestelmää kehitetään taloudellisuus ja turvallisuus huomioiden. Kestävää liikkumista vahvistetaan parantamalla jalankulun, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita sekä kehittämällä ja hyödyntämällä älyliikenteen keinoja ja liikkumisen digitaalisia palveluita.

4. TAUSTAA

Seudun nuori väestö on voimavara, jonka hyvä koulutustaso ja osaaminen lisäävät seudun ja koko Suomen kilpailukykyä. Kilpailukykyyn ylläpitämiseksi tarvitaan mm.

- toisen asteen koulutuksen kehittämistä vastaamaan alueen ikärakennetta ja kysyntää
- Oulun ammattikorkeakoulun vahvistamista alueen työelämään vahvasti linkittyneenä osaajien kouluttajana sekä alueen elinkeinorakennetta uudistavana korkeakouluna
- Oulun yliopiston vahvistamista merkittävänä tiedeyliopistona, akateemisen työvoiman kouluttajana pohjoisen Suomen tarpeisiin sekä innovaatiotoimintojen edistäjänä

Kasvun ja kilpailukykyyn ylläpitäminen edellyttää monipuolista elinkeinorakennetta. Työpaikkojen lisäämiseksi on edistettävä

- tietointensiivisten ja terveysteknologiaan liittyvien työpaikkojen syntymistä sekä datakeskusten sijoittumista alueelle
- bio-, kierto- ja energiatalouteen liittyvien työpaikkojen syntymistä
- luovaa taloutta ja matkailua

Kansallisen kasvun ja kilpailukykyyn aikaansaamiseksi tarvitaan arktinen datakaapeliyhteys Helsingistä Oulun kautta Pohjois-Norjaan, mikä yhdistää Suomen merikaapelin kautta Manner-Eurooppaan ja arktisen kaapelin toteutuksen myötä Aasiaan. Tämä tukee Oulun seudun ja koko Suomen tavoitetta olla datakeskusten kansainvälinen keskus.

Oulun seutua kehitetään yhteisvoimin MALPE- ja kasvusopimuksen avulla.

Pohjoisen Skandinavian suurimman kasvukeskuksen osaavan ja alueeseen sitoutuneen ikärakenteeltaan nuoren väestön pysyminen alueella edellyttää työpaikkoja. Työpaikkojen syntymisen edistämiseksi kasvusopimusehdotuksessa Oulun kaupunkiseutua esitetään

- työllisyyden kokeilualueeksi

5. TOIMENPITEET

5.1 Vahvat yhdyskunnat

Seudun kunnilla on yhteinen näkemys yhdyskuntarakenteen eheyttämisestä ja liikennejärjestelmän kehittämisestä

Kunnat eheyttävät yhdyskuntarakennetta. Uudet alueet otetaan käyttöön siinä järjestyksessä, että ne täydentävät olevaa rakennetta, hyödyntävät olemassa olevia yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä tukevat joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä. Keskusten elinvoimaisuuden ja palvelujen alueellisen saavutettavuuden turvaamiseksi kunnat huomioivat uusien alueiden ja täydennysrakentamisen käyttöönoton vaikutukset palveluverkkoon. Kunnat selvittävät valtion asianomaisten tahojen kanssa

- keskustojen läheisyydessä olevien alueiden (esim. ratapiha-alueet) maankäytön tehostamisen mahdollisuudet

Liikennejärjestelmän kehittämisen suuntaviivat on kirjattu eri osapuolten laatimaan Oulun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, jolla halutaan vaikuttaa, että

- seudun asukkaiden matkat ovat turvallisia ja sujuvia
- Oulun seudun kilpailukyky globaaleilla markkinoilla paranee
- julkiset ja yksityiset palvelut ja työpaikat ovat helposti saavutettavissa
- joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn suhteellinen osuus kaikista kulkutavoista kasvaa

Liikennejärjestelmäsuunnitelmaan sisältyy toimenpideohjelma, jossa esitetään jalankulun ja pyöräilyn, joukkoliikenteen, pitkämatkaisen liikenteen, liikenteenhallinnan ja pääväylien kehittämisen toimenpiteet, joita tarvitaan liikennejärjestelmän kehittämiseksi vuoteen 2030 mennessä eri osapuolten yhteistyönä. Toimenpiteet ja rahoituskohteet täsmennetään sopijaosapuolten yhteistyönä osana kaupunkiseudun jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä.

5.2 Sujuva arki

Monipuolinen asuntotuotanto

Seudun kunnat jatkavat hyväksi havaittua asuntopolitiikkaa

Seudun kunnissa jatketaan viihtyisän, turvallisen ja toimivan elinympäristön sekä edullisen ja valintamahdollisuuksia tarjoavan asumisen turvaamista pohjoisen Skandinavian suurimman kasvukeskuksen osaaville ja alueeseen sitoutuneille asukkaille ja yrityksille. Tämä edellyttää nopeasti kasvavalla kaupunkiseudulla

- taloudellista ja toimivaa yhdyskuntarakennetta
- riittävää maanhankintaa ja kysyntää vastaavaa tonttitarjontaa
- riittävästi asuntoja oikeilla paikoilla, erilaisia tarpeita varten kohtuulliseen hintaan

Valtio osoittaa Oulun kaupunkiseudun kunnille korjaus- ja kunnallistekniikka-avustuksia. Painopiste kunnallistekniikka-avustusten kohdentamisessa on joukkoliikenteeseen tukeutuvien alueiden täydennysrakentamisessa.

Kunnat seuraavat ja ohjaavat vuokra-asuntokehitystä. Kuntien omistamat yhtiöt toteuttavat kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja asuntotarpeen edellyttämän määrän. Tulevaisuudessa yhtenä haasteena Oulun kaupunkiseudulla on asuntojen ja kotouttamistoiminnan järjestäminen alueelle tulleille turvapaikanhakijoille. Kunnat korjaavat ja kehittävät olemassa olevaa asuntokantaansa. Vuokra- ja erityisryhmien asumisen järjestämisessä ja kehittämisessä noudatetaan Oulun seudun kuntien asuntopoliittisia linjauksia.

Oulun seudun erityisryhmien asuminen suuntautuu oman kunnan lisäksi myös naapurikuntiin. Kunnilla on vuokra- ja erityisryhmien asumiseen yhteiset linjaukset, jotka on esitetty Oulun seudun kuntien asuntopoliittisissa linjauksissa. Linjausten mukaisesti erityisryhmien rakentamishankkeiden seudullisen kokonaisuuden kehittämiseksi kunnat laativat yhteistyössä

- erityisryhmien tonttivarantosuunnitelman

Hiukkavaara on Oulun uusi kasvusuunta, jonne syntyy uusi aluekeskus. Alueelle tulee sijoittumaan 20 000 uutta asukasta ja noin 2 000 uutta työpaikkaa. Hiukkavaaran kehittäminen asuntoalueena edellyttää pitkällä tähtäimellä muutoksia maanomistuksessa. Muutoksen edistämiseksi esitetään

- yhteistyön tiivistämistä kaupungin ja valtion välillä
- Puolustusvoimien kutsumista kuultavaksi valtion maanomistustyöryhmään

Palvelujen saavutettavuus

Jatkuva kehittäminen on hyvien palvelujen edellytys

Oulun seudulla liikenne nähdään palveluna. Liikennejärjestelmän kehittäminen edellyttää kestävä ja turvallisen liikkumisen toimenpiteitä. Liikenneinfran kehittämisessä painottuvat seudun kilpailukykyä edistävät toimenpiteet.

Tämän työn tukemiseksi tarvitaan

- Oulun seudun liikenneturvallisuustyötä ja seudullista liikenneturvallisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttamista
- seudullista pyöräilyn ja kävelyn koordinaatiotoimintaa ja kehittämissuunnitelmaa, joka sisältää toimenpideohjelman
- seudullinen joukko- ja palveluliikenteen kehittämissuunnitelma ja siihen liittyvät kokeilut ja toimenpiteet
 - Oulun seudun joukkoliikenteen solmupisteet – Oulun matkakeskus ja kuntakohtaiset päätepysäkit
 - joukkoliikenteen sujuvoittaminen Oulun keskustassa
 - tulevaisuuden joukkoliikenteen optimaalinen toteuttaminen Oulun kaupunkiseudun rakenteessa

Valtio osoittaa Oulun kaupunkiseudun kunnille rahoitusta pieniin kustannustehokkaisiin liikennehankkeisiin (ns. MAL -raha) sopimuskaudella yhteensä 5 milj. euroa ja edellyttää kuntien käyttävän vastaavan summan toimenpiteisiin. MAL -rahoitus kohdistetaan joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn sekä liityntäpysäköinnin kehittämiseen.

Valtio osoittaa Oulun kaupunkiseudulle joukkoliikennetukea noin 5,2 milj. euroa joukkoliikenteen hankintaan sekä edistämään joukkoliikenteen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien yhteensopivuutta ja uudistamista sekä digitaalisten liikennepalvelujen syntymistä. Uusia liikennepalveluja koskevia toimenpiteitä ja niiden rahoitusta tarkastellaan vuosittain.

Seudun palvelujen kehittämiseksi, palvelujen järjestämistä riippumatta, tarvitaan

- palveluverkon nykytilanteen päivittämistä ja palveluverkon tarkastelua joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn saavutettavuuden näkökulmasta.

5.3 Elinvoimainen seutu

Isojen liikennehankkeiden toteuttaminen vauhdittaa seudun kehitystä.

Oulun seudun merkittävin kansainvälinen liikennekäytävä on Botnian käytävä, joka liittyy seudun osaksi eurooppalaista liikenne- ja kuljetusjärjestelmää. Botnian käytävä on osa EU:n liikennekäytävien TEN-T verkkoa. Oulun seudullisia liikenneyhteyksiä kehitetään:

- Valtatien 4 parantaminen välillä Oulu-Kemi. Hankkeen kokonaiskustannus on 155 milj. euroa. Tarkemmasta kustannusjaosta sovitaan erikseen.
- Oulusta etelään suuntautuvien ratayhteyksien jatkosuunnittelu Ylivieska-Iisalmi-Kontiomäki-hankearvioinnin perusteella tehtävien päätösten pohjalta

Oulun ratapihoja kehitetään:

- Henkilöratapihan jatkosuunnittelu Oulun asemakeskuksen arkkitehtikilpailujen tulosten pohjalta
- Oulun tavararatapihan raiteiston käyttö- ja liikennöintiselvitys v. 2016

Oulun seudullisia liikenneyhteyksiä kehitetään:

- Poikkimaantien (maantie 8155) tiesuunnitelman laatiminen välillä Terminaalitie – valtatie 22
- Valtatien 8 palvelutason turvaaminen ja tarvittava jatkosuunnittelu Limingan kohdalla
- Lentokentätien (maantie 815) kehittämiselvitys nyky paikalla

Muu kehittäminen:

- Oulun sataman uuden syväväylän edistäminen YVA:n laadinnalla.
- Kansainvälisen lentoliikenteen kauttakulkuaseman ja sen lentoyhteyksien kehittäminen

Valtio hakee suurten infrahankkeiden rahoittamiseksi innovatiivisia rahoitusmalleja. Oulun seudun kunnat ovat valmiita miettimään uudenlaisia innovatiivisia rahoitusmalleja yhteistyössä valtionhallinnon kanssa.

Yhteistyöllä ja konkreettisilla toimilla luodaan elinvoimainen seutu

Oulun seudusta luodaan vahva älyliikenteen tuotekehityksen, digitalisaation, sovellusten ja automatisoinnin keskittymä ja kokeiluala hyödyntämällä alueen vahvaa ICT-, 5G- ja liikenneosaamista. Digitalisoinnin ja älyliikenteen edistämiseksi on alettu luomaan seudullista toimijaverkostoa (ICT-yritykset, startupit, liikennealan toimijat jne.), älyliikennestrategiaa sekä konkreettisia pilotteja (ITS – Oulu -ohjelmakokonaisuus). Konkreettisia yhteisiä kehittämiskokonaisuuksia olisivat alkuvaiheessa mm.

- Liikenteen hallintakeskuksen kehittäminen. Liikenteen hallintakeskuksen kehittämistoimenpiteillä pyritään varmistamaan ja parantamaan valmiuksia liikenneverkon operoinnin sekä liikenteen monitoroinnin ja ajantasaisen tilannekuvan ylläpidon ja jakamisen osalta.
- Seudullisen liikenteen tilannekuvan reaaliaikaistaminen ja monipuolistaminen
- Avoimen lähdekoodin Oulunliikenne.fi – tietojärjestelmän avaaminen teknologiakokeiluille ja –sovelluksille

Käynnissä on samanaikaisesti useita kehityshankkeita, joista pisimmällä on Oulussa kehitetyn hälytysajoneuvojen liikennevaloetusjärjestelmän laajentaminen kansalliseksi ja myös Suomen rajojen ulkopuolelle.

Oulun Hiukkavaara on vaihtoehtoisten energiamuotojen kansallinen ja kansainvälinen pilottialue. Hiukkavaarassa on meneillään Tulevaisuuden Talot ja Uusiutuva Energia –hanke (www.tulevaisuudentalot.fi), jossa testataan lähes nollaenergiataloja. Uusiutuvat energialähteet ovat avainasemassa ko. hankkeessa.

Oulun seudun kunnat edistävät aktiivisesti vaihtoehtoisten energiamuotojen käyttöä rakentamisessa, asumisessa ja liikenteessä. Seudun kunnilla on monia biotalouteen liittyviä hankkeita ja kokeiluja käynnissä. Iin, Muhoksen ja Tyrnävän kunnat ovat Suomen ympäristökeskuksen Kohti hiilineutraalia kuntaa - hankkeen jäseniä (HINKU).

6. SOPIMUKSEN SEURANTA

Seuranta perustuu sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta kuvaaviin mittareihin. Seurattavia asioita ovat sopimuksessa esitettyjen toimenpiteiden edistyminen ja toimenpiteiden vaikuttavuus. Seurantatyön organisointi ja seurannan suunnittelu käynnistetään sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Seurannan suunnittelussa määritellään seurantaindikaattorit.

7. SOPIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA VOIMASSAOLO

Oulun kaupunkiseudun kunnat ottavat huomioon ja edistävät yhdyskuntarakenteen suunnittelussa ja päätöksenteossa sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Kunnat varautuvat toiminnassaan ja talousarvoissaan lisäksi tavoitteiden mukaisen kehittämisen koordinointiin sekä yhteistyön edellyttämiin viranhaltija- ja luottamushenkilökokouksiin.

Valtio-osapuolen sitoutuminen sopimukseen määritellään keväällä 2016 valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki eri sopimusmuodoille julkisen talouden suunnitelman ja talousarvion puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä.

Sopimusosapuolet edistävät kirjattuja toimenpiteitä ja sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Valtion omien infrahankkeiden toteuttaminen ja tuki kuntien infrastruktuurihankkeille kytketään kuntien asuntorakentamisen ja eheän yhdyskuntarakenteen kehittämiseen.

Tämä sopimus tulee voimaan sopimusosapuolten allekirjoitettua sopimuksen. Sopimus on voimassa vuoden 2019 loppuun.